

Wie te weinig reewild strekt (of vrijgeeft) doet niet aan

REEBEHEER

B. Winmann-Steins

Bij de bok heeft men minder scrupules - een geit strekken daarentegen ligt voor veel jagers moeilijker: heeft deze laatste immers volgend jaar weer geen één of twee kitsen? De angst om door hoge of verhoogde afschotaantallen dit goed gedijende vrij 'nieuwe' wild aan de rand van de uitroeiing te brengen - al was het maar in het eigen revier of in de WBE-zit er nog diep in.

Het is een houding die nog komt uit die tijd waar het reewild in Vlaanderen eerder schaars voorkwam.

Het begrip "beheerjacht" vond ondertussen gelukkig ingang...

Wij jagers leven nog vaak - en gelukkig soms - in een denken gevoelswereld waar het "aantal stuks" nog steeds een belangrijke plaats inneemt - en eerlijk toegegeven, hierbij wordt niet noodzakelijk het aantal stuks op het tableau bedoeld. Geef toe, een "leeg" revier is nu echt je

dat niet, of het nu over grof- of kleinwild gaat. Anderzijds vergeten wij daarbij vaak naar de gemiddelde kwaliteit van het dier te kijken en deze hangt van diverse parameters af. Het kapitale reebokgewei op zich zelf zorgt er niet voor dat de bok zich goed in zijn vel voelt, maar wel een optimaal biotoop en

weinig stress door soortgenoten. De meesten onder ons zitten nu eenmaal ook oneindig veel liever aan een rustige bosrand dan in de koppijn-garanderende drukte van een megadancing.

Hoe men het ook draait of keert, wanneer er te veel reeën in een bepaald gebied voorko-

men - gemeten aan de kwaliteit en de capaciteit van het biotoop - zorgen ze door selectie van hun voorkeursplanten ervoor dat een verarming van hun biotoop optreedt. Zonder al te antropomorfistisch te willen doen, toch even een vraag van de bekende Oostenrijkse reespecialist Hespeler: "Wat

Bejaging is niet noodzakelijk verminderen

Waar niet wordt geoogst, groeit er ook niets aan. Dit geldt even goed voor planten als voor dieren: wordt een grasland niet regelmatig gemaaid, dan groeit

er slechts weinig gras bij; worden er geen bomen gekapt, dan stagneert de aangroei van hout. Voor reeën geldt eigenlijk hetzelfde principe. De afschotcijfers die de bevoegde diensten de laatste jaren in Vlaanderen hebben verzameld (zo'n 65% van het toegewezen afschotplan!), bewijzen overduidelijk dat de jaarlijkse aangroei belange niet wordt afgevoerd door de jacht, stroperij en het verkeer. Dat er hier en daar lokaal wel een uitzondering bestaat is duidelijk, doch de huidige ree-aantallen en de eruit voortspruitende expansie - in heel Europa trouwens - bewijzen genoeg. En daarmee gepaard stijgen de afschotsaantallen evenredig. Daar kon zelfs de Lynx in Slovenië niets aan veranderen. U gelooft het nog niet? Wel dan: in Noorwegen steeg het afschot van reewild in 5 jaar met 50 %, in Denemarken op 4 jaar met 30 % (en daar wordt het hagel-schot nog wettelijk gebruikt!), in Oostenrijk steeg het reewild-afschot de laatste 125 jaar met... 2100 %, in Duitsland vertienvoudigde het ree-afschot de laatste 70 jaar (zo'n 1 miljoen stuks afschot jaarlijks), net hetzelfde in Frankrijk waar de ree-populatie ondertussen ruim de kaap van de 1 miljoen stuks heeft overschreden - een vertienvoudiging op 10 jaar! En in al die landen wordt beduidend intensiever op reewild gejaagd dan bij ons...

Uiteraard met een boutade hebben we al meermaals gesteld - op het gevaar af als "schietster" te worden veroordeeld - : "Hoe meer reeën men schiet, hoe meer er bij komen". Bij reeën is het mechanisme van jacht als compensatorische mortaliteitsfactor bijzonder goed zichtbaar. Populatie-

verliezen bij reewild worden vrij snel door hogere aangroei en overlevingsaantallen gecompenseerd en/of door een verschuiving van de verhouding in de geslachten (in casu een verschuiven richting vrouwelijke dieren). Dieren die zo flexibel op sterke verliezen reageren noemt de bioloog een "R-Strategie". Reeën zijn hiervan een typisch voorbeeld. Het is vaak bijzonder moeilijk de jager - maar zeker ook de overheid - ervan te overtuigen dat de afschotaantallen kunnen of moeten worden verhoogd. En worden deze verhoogd, dan is - bv. in het geval van werkelijke ernstige schade aan bosaanplant - een zichtbaar resultaat op korte termijn nauwelijks merkbaar. Revieroverschrijdende vermindering van een reeënpopulatie kan enkel maar op termijn als het afschot niet meer door de andere mortaliteitsfactoren, de verhoogde reproductie door

de geiten en de geslachtsverschuivingen kan worden gecompenseerd. Simpel gezegd: een gestrekt ree wordt niet meer overhoop gereden, blijft niet in een afsluiting hangen, wordt niet meer gestroopt of sterft geen ouderdomsdood!

Aangroei: ook conditie bepaald

Een andere vrij onbekende factor van verminderde of vermeerderde aangroei is de correlatie tussen de conditie, meetbaar aan het lichaamsgewicht bv., en het aantal eicellen die bevrucht worden. Zwakke - zeg maar kleine en magere - geiten produceren minder eicellen en bijgevolg minder foetussen en dus kitsen dan sterke. Zo vonden wetenschappers van de universiteit van München bij een dergelijk onderzoek gemiddeld slechts 0,5 *Corpora lutea* bij zwakke smalreeën of in mensentaal

Wat is het doel.

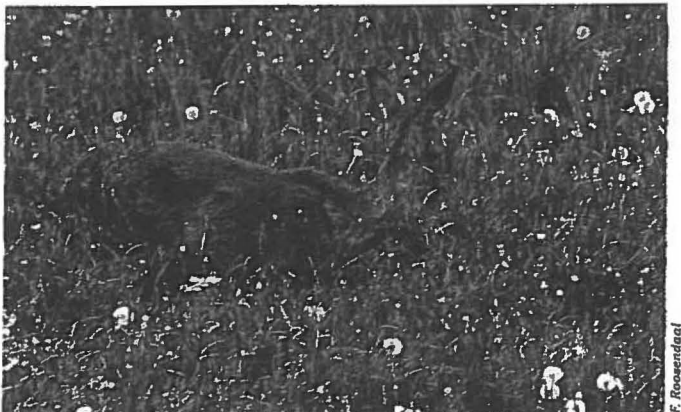
zouden wij liever hebben: een sterke bevolkingstoename met een lege buik of een bevolkingsachteruitgang bij volle maag?" Juist.

Wij pleiten niet zoals zovele "moderne" bosbouwingenieurs om het "planten- en bomenvretende" grofwild tot absolute minima omlaag te knallen. Jacht - en buitmaken is daar evidentierwijze bij - moet iets zijn (en blijven) wat ons plezier verschaft, wat we graag doen en bijgevolg stelt de vraag zich niet hoeveel we "moeten" schieten, doch veeleer hoeveel we "mogen" strekken om ons bestand niet in gevaar te brengen.

Lucien Van Lier

Reewild is een 'R-Strategie', wat betekent dat het zijn aantallen vrij flexibel 'regelt', dat het zich goed 'aanpast' - ook aan eerder minder optimale biotopen.

F. Roosendael

Voerende geiten verharen later, jonge dieren - bv. smalreeën of jaarling bokken - verliezen het eerst hun grijze wintervacht.

uitgedrukt: de helft van deze zwakke dieren werd niet bevrucht. Sterke geiten daarentegen hadden gemiddeld 2,5 *Corpora lutea* - 5 keer zoveel! Albrecht von Bayern heeft in de 70-er jaren bewezen dat zelfs echt sterke geitkitsen reeds in de herfst van hun eerste levensjaar (ze zijn dan zo'n 5-7 maanden "jong") bevrucht kunnen worden en dus reeds als "smalree" moeder worden! Het is en blijft een uitzondering, doch het kàn.

Natuurlijk is het zo dat niet uit iedere bevruchte eicel een embryo en een foetus groeit en dat uit deze laatste niet automatisch een kits overleeft. Na de bevruchting treedt zoals

algemeen geweten, eerst een periode van eirust op die zo'n 4 maanden duurt - zie DVJ, april 2002, pp. 13 - 15. In deze lange periode van guur weer en bijzonder schaars voedselaanbod wordt nog menige eicel, zelfs embryo of foetus, geresorbeerd door het moederdier. Recent onderzoek wees ook uit dat er een duidelijke positieve correlatie bestaat tussen de conditie, het aantal bevruchte eicellen en een effectieve geboorte: de biologen Vodansky en Novak van de wildbiologische faculteit van de universiteit van Wenen vonden dat zwakke smalreeën 19 % minder foetussen hadden dan *Corpora lutea*, bij sterke geiten was dit slechts 3 %.

Melk

Het overleven van een kits tijdens de eerste weken, zelfs maanden, hangt voor een belangrijk gedeelte af van de conditie van de geit. Zwakke moederdieren produceren weinig melk.

Vooraf tijdens koud, winderig, nat weer (zie het voorjaar en de vroegzomer 2000) verbruiken de kitsen veel energie. Om te kunnen overleven dienen ze tijdens de eerste weken niet alleen tot 150 gram gewicht per dag aan te winnen, ze moeten ook soms wezenlijke temperatuurverschillen neutraliseren. En tijdens die eerste weken leven de kitsen overwegend van de moedermelk.

Geslachtsverhouding

Het blijft een onuitroeibare fabel, men moet het zelfs op het jachtexamen antwoorden, dat kitsen ongeveer in een verhouding 1 : 1 worden geboren. Om maar opnieuw de Zwitser Fred Kurt te citeren: "Ons onderzoek onder gecontroleerde omstandigheden in de vrije wildbaan heeft aangetoond dat de geslachtsverhouding tot 3 : 1 kan oplopen, en dit in beide richtingen".

Reeds bij de bevruchting bepaalt de conditie van de geit voor een deel de geslachtsverhouding. Vrouwelijke embryo's en foetussen zijn meestal zwakker dan mannelijke met het gevolg dat in minder optimale

Het aantal kitsen en hun geslachtsoverhouding worden grotendeels bepaald door de conditie van de geit.

omstandigheden de lichtere embryo's of foetussen eerder afsterven en door het moederdier worden gesorbeerd of geaborteerd. Bij sterke geiten (weinig dense reepopulatie, voedseloverschot) blijven

*gedate
v.*

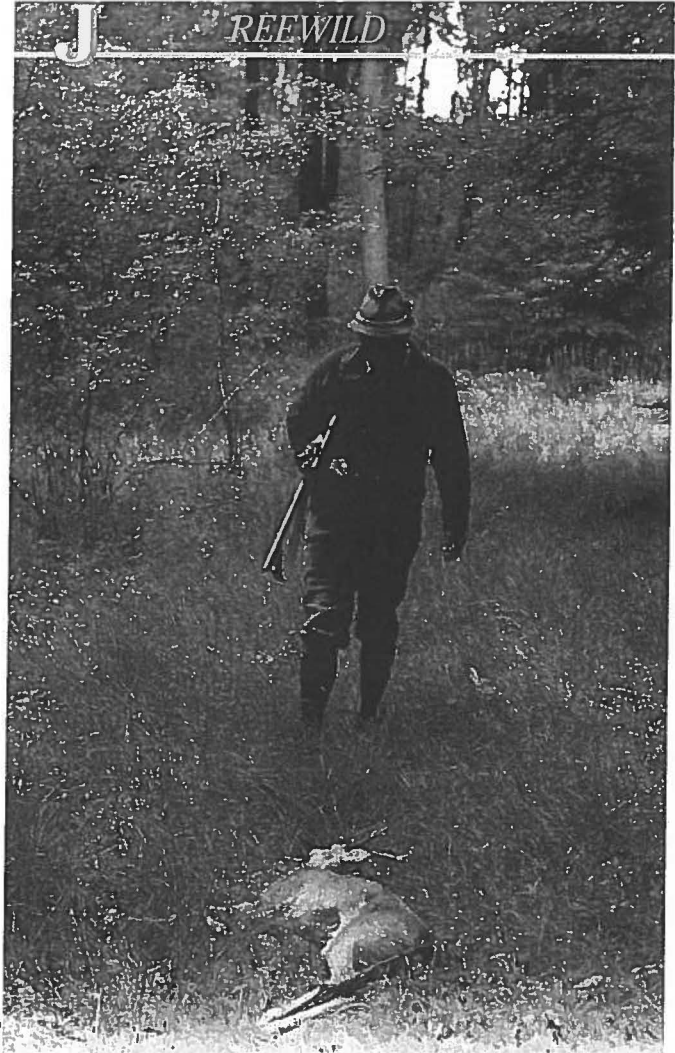
meer vrouwelijke foetussen leven. Ook na de geboorte hebben mannelijke kitsen grotere overlevingskansen. Pasgeboren vrouwelijke kitsen wegen over het algemeen merkbaar minder dan hun broertjes. Worden de kitsen geworpen in een bijzonder ongunstige periode (nat, koud weer) en is de geit daarbij zelf niet in optimale conditie (melkproductie, immuniteit), sterven de vrouwelijke jongen het eerst. Op die manier wordt een voortdurend stijgende aangroei, noem het een ware ree-explosie, verhinderd. "Ergens" regelt "de natuur" zich inderdaad zelf ...

Naast de fysische situatie van de geit (voedingstoestand) speelt bij dit populatie regulerende mechanisme ook de sociale situatie een rol, wat de geslachtsverhouding van de aangroei betreft. Bij "overpopulatie" neemt, zoals eerder beschreven, de factor stress bij

het individuele dier toe, waardoor de geslachtsverhouding opnieuw richting mannelijk nakomelingsschap verschuift. Illustreerend waren hiervoor de experimenten in het beroemde Noord-Italiaanse grote raster Stammheim waar een tijd lang extreem hoge ree-densiteiten werden gehouden (tot 45 stuks/100 ha). Ondanks het feit dat de dieren in een fysisch uitzonderlijk goede conditie verkeerden door het voortdurend en ad libitum bijvoeden, werden opvallend meer mannelijke dan vrouwelijke kitsen geboren.

Praktische conclusies voor de bejaging

Als minder reeën een voldoende hoeveelheid voedsel moeten delen, resulteert dit in gemiddeld hogere wildbraadgewichten, meer vetreserves en bijgevolg een betere conditie. Er treedt dan ook minder "hongerstress" op (een factor die aan de nog aanwezige energiereserven vreet), er ontstaat minder stress onder de dieren doordat het aanwezige voedsel in alle rust kan worden opgenomen (geen vrees voor concurrentie) en ook de soortspe-

De mortaliteit van reeën, o.a. door de jacht, ligt nog steeds - en maar goed ook - ver onder de kritische grens die bv. een uitbreiding zou stoppen.

R. Bulder

"Toon me je trofeeën en ik weet welke jager je bent" ... Jacht'genoegen' en reebeheer gaan perfect samen: eerst een kwantitatief voldoende afschot van vooral jonge dieren, dan een kwalitatieve keuze. In dit geval (beide jaarlingen - let op de hoge rozenstokken) strekken wij zonder enige twijfel de knopspitser. Het jacht'plezier' is hetzelfde...

R. Bulder

cifiek sociale problemen (kleine of ontbrekende territoria, gebrek aan optimale werpen aflegplaatsen, gebrek aan geitenterritoria) verminderen. Kortom, in zo'n omstandigheden voelt het reewild zich goed en - om het nu eens over de trofee te hebben - eerst in zo'n omstandigheden kan een bok een "goede", tot "zeer goede" tot "kapitale" trofee ontwikkelen. Niet voor niets, we schreven het nog in de Vlaamse Jager, juli-aug. 2000, pag. 32, komen echte kapitaaltrofeeën voor in 'onderbezette' gebieden. Met de kwantiteit vermindert de kwaliteit!

Reeën leven in de territoriale tijd van het jaar vrij solitair. Een sterke sociale band tussen individuen bestaat enkel tussen de geit en haar kits(en). Die band wordt in het smalree-stadium al veel losser en wie veel buiten zit, weet dat al menig smal-

ree in voorjaar het gezelschap opzoekt van een volwassen bok, andere daarentegen nog een tijd samentroepen met jaarlingsbokken. Volwassen geiten zijn in het voorjaar en zomer bijzonder territoriaal, ze dulden geen tweede volwassen geit in hun "thuis" en reebokken nemen waar mogelijk een eigen territorium in waarin ook alleen maar subdominante (meestal jongere) bokken worden geduld. Hoe schaarser de territoria voor zowel mannelijke als vrouwelijke dieren, hoe eerder er emigratie optreedt, waarbij wat de jaarling-bokken betreft, de knobok (subdominant) eerder in het revier blijft dan de sterke jaarling (want niet zo gretig op een subdominant rollenpatroon) die 'moet' verhuizen, kilometers ver als het moet. Weer niet waar? Bekijk dan eens even de gemiddelde kwaliteit van het

verkeers-valwild van jaarlingen in het voorjaar: er ligt eerder een 6-ender jaarling platgeden dan een knobok.

Dat wij bijgevolg pleiten om ervoor te zorgen vrije territoria in het revier te hebben - met logischerwijze een voldoende hoog afschot vooral in het voorjaar (bok) - is duidelijk. Een verhoogd afschot heeft evenwel ook een specifiek nadeel: hoe meer stukken (dienen te) worden geschoten, hoe hoger de jachtdruk. En een hoge jachtdruk zorgt automatisch voor een verminderde zichtbaarheid van reeën en dus voor een moeilijker tot nog nauwelijks realiseerbaar afschot. Hoe dan ook,

met een hoge jachtdruk vermindert het reewild niet enkel de zichtbaarheid van de dieren wordt minder. Men denkt dan "geen reeën" meer te hebben ("gestroopt", de "gebuur"...), doch de verbitschade vermindert nauwelijks, integendeel! Systematische geconcentreerde groepsaanzitten en de zgn. 'intervaljacht' (perfect mogelijk met de toch ook in Vlaanderen lange openingstijden) kunnen hieraan verhelpen, doch daarover een andere keer.

Melk is naast voedsel, ook een apotheek: in de moedermelk bevinden zich namelijk een aantal stoffen die afweermechanismes tegen ziekten of immuniteit helpen opbouwen. Kitsverliezen van 20 % in de eerste levensweken zijn niet ongewoon, met de hoogste sterftecijfers logischerwijze bij zwakke moederdieren.

De Zwitserse reespecialist

Overpopulatie resulteert o.a. in een gebrek aan territoria; wat reeën verplicht om te migreren. Deze 4 jarige 'verdween' op die manier nadat een instanden waar hij niet direct werd verwacht. Reeds bij de opening territoria vrij maken door afschot is dan ook een perfect verdedigbare beheermadregel.

Kurt deelt die mening: "Zware en oude geiten verliezen minder nakomelingen dan zwakere ...". Je kan het ook anders formuleren: **wie te weinig geitkitsen, smalreeën en geiten strekt, zorgt zelf voor een hoge sterfte bij kitsen en een geringere aangroei**

wordt ze niet wel!

Daarenboven - en we hebben hierover jammer genoeg geen enkel Vlaams cijfermateriaal beschikbaar - schijnt een te hoog geitenaantal, te hoog in functie van opnieuw de kwaliteit en de structuur van het biotoop, vermoedelijk ook te leiden tot een verhoogd aantal slachtoffers door het verkeer. Zo wees een onderzoek uit 1997 van de faculteit wildbiologie van de universiteit van Göttingen in Duitsland uit dat meerjarige geiten met 31,8 % de met afstand grootste fractie uitmaakten bij verkeersslacht-

B. Wisnmann-Steins

detail te willen treden, de argumentatie baseerde zich eerder op ethische dan wel op biologische argumenten. Met sterk gestegen populaties (bepaalde streken in Vlaanderen lijken duidelijk al "overbevolkt"), een afschotplan, jachtopleiding, WBE's en vooral een zeker positief gewijzigde mentaliteit, moet het mogelijk worden om - al was het maar in een eerste fase in enkele pilootrevieren of -WBE's - biologisch meer verantwoorde openingstijden voor het ree-kaalwild te bespreken - beter nog te verkrijgen - *relatief* Biologisch bekeken zou het *menschelijke* logischer zijn het "overschot" *functies* van een populatie voor de winter weg te nemen. Voor het reewild zou dit betekenen dat men de jacht op kitsen (en geiten) zou moeten openen in de herfst. Ten eerste is kaalwild dan nog relatief gemakkelijk te zien en dus te strekken (het

relatief menselijke functies is natuurlijk

De kwaliteit van het gewei wordt sterk beïnvloed door o.a. het aanwezige voedselaanbod en het gebrek aan stress. Hoge reedensiteiten en sterke dieren (en trofeeën) gaan moeilijk samen. Deze onregelmatige 8 bracht een trofeegewicht van 500 gram en zo'n 150 punten CIC.

G. Wentein

offers. Bokken waren hierbij maar voor de helft betrokken. Het zou interessant zijn om in Vlaanderen een vergelijkende studie rond dit thema te maken in reewild-dense en eerder reewild-arme gebieden. Reewildbeheer is o.a. ruimte creëren - voor bok en geit. En dan mag op geen kogel worden gekeken, zeker niet bij het afschot van kaalwild en jaarlingen!

Herfstjacht op kaalwild - mag er a.u.b. over worden gesproken?

We weten maar al te goed

Naarmate de nazomer-herfst vordert, wordt reewild minder en minder zichtbaar. Het natuurlijke populatie-overschot zou idealiter voor de winter moeten worden weggenomen. Herfstjacht op kaalwild is biologisch meer verantwoord dan deze in de late winter.

waarom de Vlaamse wetgever de herfstjacht op kaalwild - het wegnemen van een natuurlijk overschot voor de 'bottle-neck' van de niets ontziende winter - nauwelijks of niet voor bespreekbaar hield (houdt). En grotendeels konden we de argumentatie volgen in een tijd waar men het reewild "pushte" om de aantallen te laten stijgen, om nieuwe gebieden te laten koloniseren. Zonder in

laveit veel want het vult zijn vetreserves aan voor de komende winter) - wat concreet inhoudt dat de afschotplannen veel efficiënter kunnen worden uitgevoerd. Daarenboven gaat de "massa" reewild dan niet de dure winter in: wat voor de winter wordt gestrekt, verloedert niet door nattigheid, koude, parasitering of voedseltekort. De winter is in die zin wel efficiënt en zonder

